

Nysætra, 1960

Hentet fra <https://www.oyerogtretienhistorielag.no/historiske-bilder-fra-fjellet/>

REGULERINGSPLAN FOR MOSETERTOPPEN ØVRE – ØYER KOMMUNE

PLAN-ID: 202406

KONSEKVENsutREDNING AV KULTURMILJØ

OPPDAGSNAVN:	Mosetertoppen øvre	OPPDAGSNUMMER:	24058
PROSJEKTFASE:	Reguleringsplan	OPPDAGSLEDER	SFA
OPPDAGSGIVER:	Vestsia Eiendom AS	UTARBEIDET AV:	VRS

Sammendrag

Denne konsekvensutredningen er utarbeidet i forbindelse med arbeidet med reguleringsplan for Mosetertoppen Øvre. Reguleringsplanen har som formål å tilrettelegge for frittliggende fritidsbebyggelse i området mellom Kronrøysa og Buåsen på Mosetertoppen. Oppdragsgiver har vært Vestsia Eiendom AS. Konsekvensutredningen er utarbeidet av Structor Lillehammer AS.

Utredningen undersøker hvordan tiltak i tiltaksområdet har påvirkning på kulturlandskapet, setermiljøet, utmarksbeitet, eldre seterhus og den historiske bruk av området, samt konsekvensene av dette. Det er ikke registrert noen automatiske fredede kulturminner i verken influensområdet eller tiltaksområdet. Det er et SEFRAK-registrert-bygg i influensområdet, ingen i tiltaksområdet.

For å vurdere kulturmiljøet har man delt opp området i fire ulike delområder:

- 1) *hoveddelområde Nysætra*
- 2) *hoveddelområde Mosætra*
- 3) *hovedområde: forbindelsen mellom Mosætra og Nysætra og utfartsområde til Hita*
- 4) *forbindelsen mellom gårdene og setrene (delområde).*

Delområdene har hhv. fått verdiene ubetydelig verdi, noe verdi og middels verdi. Påvirkningen som følge av tiltaket er satt til ubetydelig og noe forringet. Samlet konsekvens for området er noe negativ konsekvens for kulturmiljøet.

1.1	13.10.2025	Endelig versjon, oppdatert figurer	VRS	SFA
1.0	14.08.2025	Til gjennomgang oppdragsgiver	VRS	TCH
0.4	12.08.2025	Til sidemannskontroll	VRS	SFA/TCH
0.1-0.3	05.08.2025	Foreløpige versjoner	VRS	SFA
Revisjon	Dato	Beskrivelse	Utarbeidet av	Kontrollert av

Opphavsretten til dette dokumentet tilhører Structor Lillehammer AS. Dokumentet er utarbeidet av Structor Lillehammer AS som del av det oppdraget som dokumentet omhandler. Dokumentet kan bare benyttes til det formål som oppdragsavtalen beskriver, og må ikke kopieres eller gjøres tilgjengelig på annen måte eller i større utstrekning enn formålet tilsier.

Innhold

1	Bakgrunn og utredningskrav	4
1.1	Formål.....	4
1.2	Om fagtemaet kulturmiljø.....	4
1.3	Begrepsbruk	4
2	Fagkompetanse og metodikk	4
2.1	Fagkompetanse	4
2.2	Metode.....	5
2.3	Influensområdet	5
3	Kunnskapsgrunnlaget	7
3.1	Krav i planprogram	7
3.2	Bruk av eksisterende kunnskap.....	7
3.3	Feltbefaring	8
3.4	Øvrige føringer og planer.....	9
3.4.1	Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse i Oppland	9
3.4.2	Kommunedelplan Øyer Sør	9
3.4.3	Kommunedelplan for Kultur og fritid 2016-2025.....	10
3.4.4	Reguleringsplan Mosetertoppen, plan ID 108	10
3.4.5	SEFRAK-registeret	11
3.5	Usikkerhet ved kunnskapsgrunnlaget	11
4	Eksisterende forhold.....	12
4.1	Beliggenhet.....	12
4.2	Stedets karakter og bebyggelse.....	13
4.3	Historikk	14
4.3.1	Mosætra og Nysætra	15
4.3.2	Ferdseil	17
4.3.3	Allmenningsrettigheter og utmarksressurser	18
4.4	Bilder med beskrivelser	20
5	Beskrivelse av prosjektet og alternativer	23
5.1	Hovedalternativ	23
5.2	Nullalternativ og andre alternativ	24
6	Delområder.....	24
6.1	Sondering/ inndeling av områdetyper	24
6.2	Verdi.....	24
6.2.1	Verdi på delområder /ferdselsårer.....	24
6.2.2	Samlet verdikart.....	26
6.3	Påvirkning	26
6.3.2	Samlet vurdering av påvirkning	28
6.3.3	Avbøtende tiltak (tiltakshierarkiet)	28
6.4	Konsekvens	29
6.4.1	Konsekvensgrad for delområder	29
6.4.2	Sammenstilling av konsekvensgrad	29
7	Oppsummering	30
8	Kilder/siterte verk og bakgrunnsinformasjon	30
8.1	Verdi, - påvirknings- og konsekvenstabeller	31

1 Bakgrunn og utredningskrav

1.1 Formål

Denne temarapporten er utarbeidet som en del av arbeidet med reguleringsplan for Mosetertoppen øvre i Øyer kommune. Reguleringsplanen har som formål å tilrettelegge for frittliggende fritidsbebyggelse i området mellom Kronrøysa og Buåsen på Mosetertoppen.

Konsekvensutredningen er utført etter metoden beskrevet i Miljødirektoratets veileder for konsekvensutredninger, M-1941. Formålet er å fremstille kunnskap om konsekvensene av planforslaget knyttet til kulturmiljø som fagtema.

1.2 Om fagtemaet kulturmiljø

Mennesket har satt spor i landskapet, og gitt et mangfold av ulike typer kulturminner og kulturmiljøer. Temaet knytter seg til alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter som knytter seg til historiske hendelser, tro eller tradisjon.

Kulturminne og kulturmiljø er definert i lov 9. juni 1978 om kulturminner (kulturminneloven). Kulturminner er «*alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til*», mens kulturmiljø menes «*områder hvor kulturminner inngår som del av en større helhet eller sammenheng*», jf. kulturminneloven § 2 første og andre ledd. Kulturhistoriske landskap må i denne sammenhengen forstås som større sammenhengende områder med kulturmiljøer, der den kulturhistoriske dimensjonen er fremtredende.

I det følgende vil kulturmiljøer handle om fysiske objekter og strukturer, og i dette inngår en vurdering av kulturmiljøets betydning i kulturlandskapet. Ifølge Riksantikvarens database for kulturminner, «*Askeladden*», finnes det ingen kjente automatisk fredede kulturminner i området. Det er heller ingen objekter på stedet som er fredet med hjemmel i kulturminneloven.

1.3 Begrepsbruk

I denne utredningen brukes begrepet kulturmiljø i tråd med hvordan det er brukt i konsekvensutredningen for kommunedelplanforslaget for Øyer Sør og i planprogrammet til denne reguleringsplanen, og ikke nødvendigvis i henhold til den offisielle definisjonen. I utredningen omfatter kulturmiljø i praksis kulturlandskap, setermiljø, utmarksbeite, eldre seterhus og den historiske bruken av området. Begrepsbruken er valgt for å opprettholde sammenheng med tidligere dokumenter, blant annet planprogrammet.

2 Fagkompetanse og metodikk

2.1 Fagkompetanse

Det følger av forskrift om konsekvensutredning § 17 tredje ledd at «*Utredninger og feltundersøkelser skal følge anerkjent metodikk og utføres av personer med relevant faglig kompetanse*». Rapporten er utarbeidet av fagpersoner med kompetanse innen jordskifte, fysisk planlegging og landskapsarkitektur.

2.2 Metode

Ved planlegging er det viktig å innhente kunnskap om hvilke kulturmiljøverdier som finnes i utredningsområdet. Dette for å finne ut i hvilken grad kulturmiljøet blir påvirket og for å finne gode løsninger.

Konsekvensutredningen følger KU-forskriften, og baserer seg metodisk på utredning beskrevet i Miljødirektoratets veileder for konsekvensutredninger, M-1941. Tre begreper står sentralt i utredningen; verdi, påvirkning og konsekvens. Utredningen er basert på en trinnvis fremgangsmåte. For en grundig metodegjennomgang vises det til veileder [M-1941](#).

Etter M-1941 blir plan-/utredningsområdet delt inn i delområder basert på felles egenskaper som sammen danner grunnlaget for kulturmiljøet innenfor planområdet.

Metoden for utredning av konsekvenser for kulturmiljø delt inn i fem steg (kap. 6):

- Dele inn utredningsområdet i delområder
- Sette verdi for hvert delområde
- Vurdere hvordan tiltaket (planforslaget) påvirker kulturmiljøverdiene i hvert delområde
- Se konsekvensen for kulturmiljøverdiene i hvert delområde
- Fastsette den samlede konsekvensen for kulturmiljøet

Konsekvensutredningen er gjennomført som kvalitative vurderinger basert på tilgjengelig informasjon og faglig skjønn.

2.3 Influensområdet

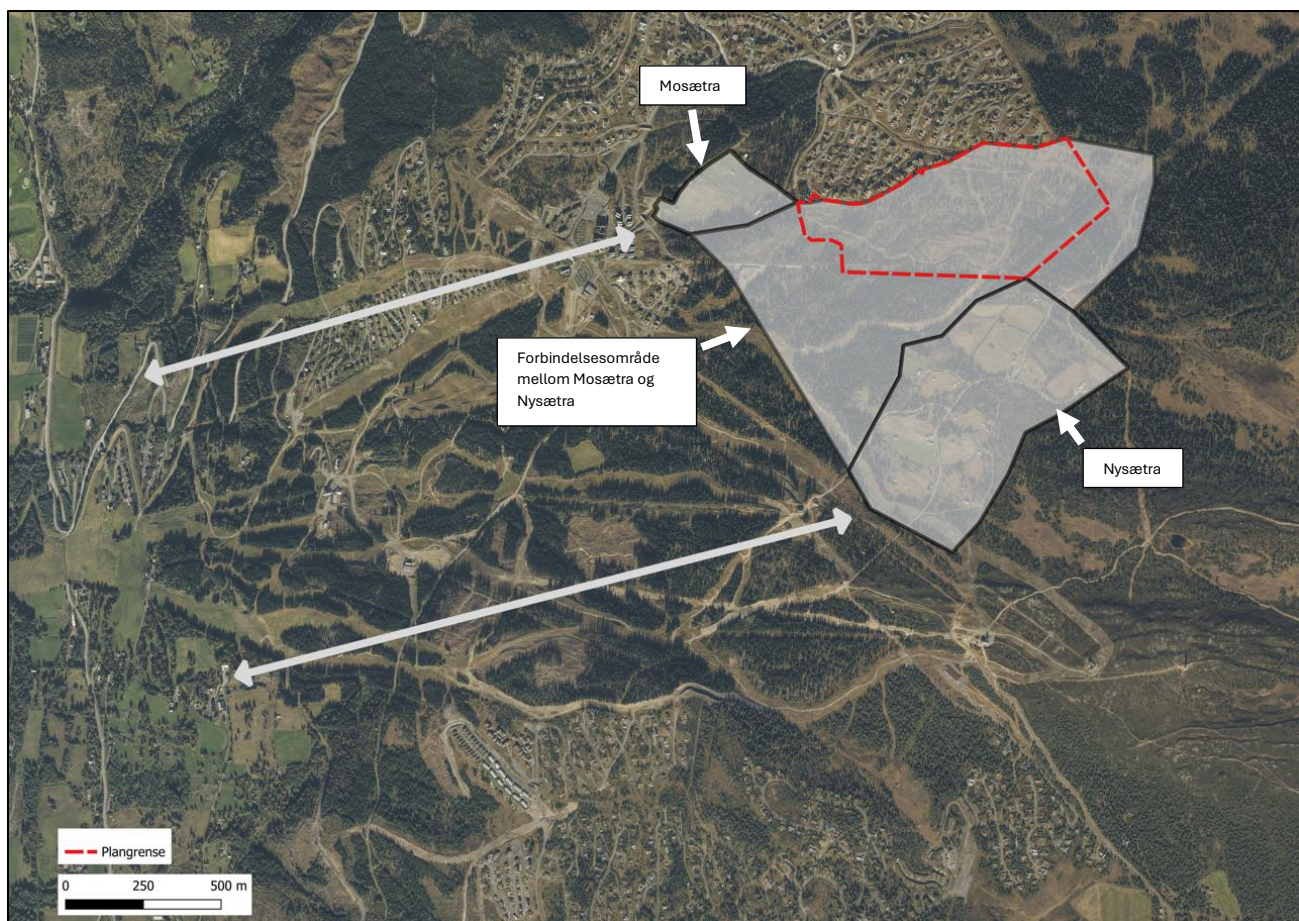
Planområdet for reguleringsplanen er utgangspunkt for vurderingene, men på grunn av omfanget til kulturmiljø må det ses i sammenheng med omgivelsene rundt. Områdene som blir vurdert i denne utredningen består av et tiltaksområde og et influensområde.

Tiltaksområdet defineres som alle områder som blir direkte berørt av bebyggelsesformål (fritidsboliger med tilhørende anlegg) som er kjent på det tidspunktet utredningen er foretatt. Tiltaksområdet er med andre ord avgrenset ut fra planens omfang.

Influensområdet er definert som det samlede området der virkinger av den nye utbyggingen forventes å opptre: Det området som tiltaket kan virke inn på. Generelt er influensområdene vurdert der nærføring til kjente kulturmiljøer kan påvirke opplevelsen av disse kulturmiljøene.

Influensområdet i denne utredningen er kulturlandskapet mellom Mosætra, Buåsen og Nysætra inkludert forbindelser mellom disse områdene. Influensområdet omfatter også forbindelsen mellom gårdene i bygda og setrene på fjellet. Ferdselsårene var en sentral del av seterdriften. Dette utgjør dermed et teoretisk utvidet område som kan ha påvirkning på kulturmiljøet, men det forutsettes som et utgangspunkt at nye tiltak ikke vil påvirke opplevelsen av kulturmiljøet utenfor tiltaksområdets avgrensing.

Viser til kapittel 4 for beskrivelser av området.

Figur 1: Skisse av influensområdet. De hvite pilene viser forbindelsen mellom gårdene og setrene. Mange av de opprinnelige ferdselsårene er borte, og pilene angir derfor ikke nøyaktige ruter.

3 Kunnskapsgrunnlaget

3.1 Krav i planprogram

I det fastsatte planprogrammet (kommunestyret, KS-sak 81/2025, 12.06.2025) er det angitt følgende om fagtema kulturmiljø som grunnlag for vurderinger:

4	Kulturminner og kulturmiljø	Oppland fylkeskommune undersøkte planområdet i forbindelse med reguleringsplan ID 118 Mosetertoppen i 2008. Iht rapport 200601356 datert 19.8.2008 ble det ikke funnet automatisk fredete kulturminner innenfor planområdet. Innlandet fylkeskommune tar stilling til om undersøkelsesplikten er oppfylt og evt behov for nye undersøkelser. Omtales i planbeskrivelse og følges opp i bestemmelser. Forholdet til kulturmiljø, spesielt for Mosetra og Nysetra og området imellom beskrives og vurderes etter M-1941.	X	(X)
---	-----------------------------	--	---	-----

Tema 4 Kulturminner og kulturmiljø:		
Dagens situasjon		
Kulturminner ble undersøkt og vurdert av Oppland fylkeskommune i 2008. Kulturmiljø vil omhandle forholdene i influensområdet, i hovedsak setrene Mosetra og Nysetra inklusive forbindelser mellom disse. Utenom eksisterende veg som går i kanten av planområdet er det er ikke kjent konkrete forhold, bygninger eller annet innenfor planområdet som berører tema kulturmiljø.		
Utredninger og avklaringer som foreligger		
Kulturminner ble undersøkt og vurdert av Oppland fylkeskommune i 2008. Det er gitt en vurdering av kulturmiljø og sammenheng mellom Mosetra og Nysetra i Øyer kommunes forarbeider til ny kommunedelplan for Øyer sør beskrevet i rapport «Konsekvensutredning av enkeltinnspill etter grovsiling-Kommunedelplan Øyer sør / 11.01.2024».		
Utredningsbehov	Metodebeskrivelse	Dokumentasjonskrav
Kulturminner: Forhold avklares av Innlandet fylkeskommune gjennom planprosessen, utenom KU. Kulturmiljø vurderes og beskrives	Vurderinger av visuelle forhold og sammenhenger ift setermiljøer, sammenhenger ved ferdselsveier, historikk mm.	Konsekvenser for kulturmiljø beskrives og vurderes etter M-1941.

Figur 2: Utdrag planprogram, relevans kulturmiljø.

3.2 Bruk av eksisterende kunnskap

Oversikt over kjente lokaliteter med automatisk fredete kulturminner i Øyer kommune er bl.a. innhentet gjennom kulturminnesok.no, Riksantikvarens database over kulturminner. Ved varsel om oppstart bemerket Innlandet fylkeskommune at det ikke er behov for ytterlige befarig, og at undersøkelsesplikten etter kulturminneloven § 9 anses som oppfylt. Oversikt over vernet eller verneverdi bebyggelse er innhentet gjennom Sefrak-registret.

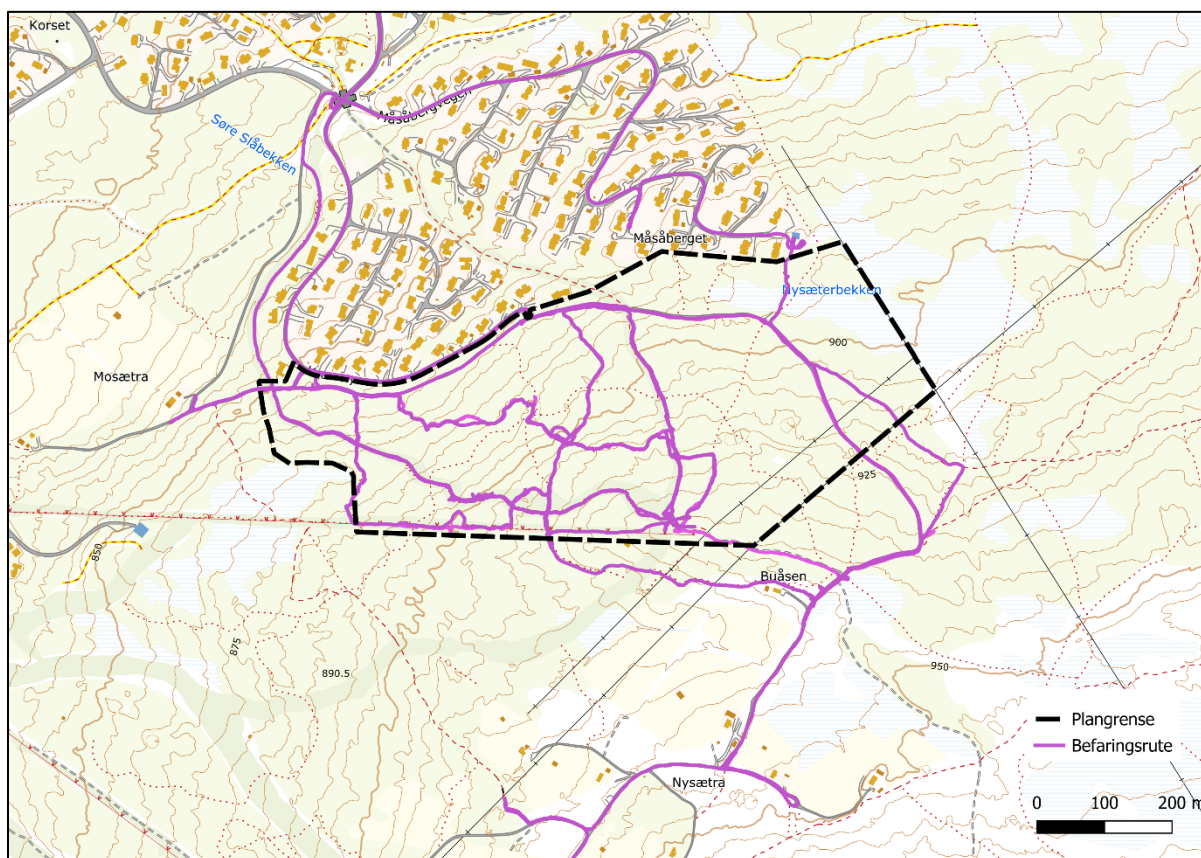
Lokalhistorisk litteratur har blitt gjennomgått for ytterlige kunnskapsinnhenting om setring og bruk av utmarksområder i Øyerfjellet. Informanter har blitt kontaktet og har bidratt med sin lokalkunnskap. Det er innhentet utskrifter fra intervjuer med grunneiere i forbindelse med

oppstart av utbyggingen av Mosetertoppen. Oppland fylkeskommune gjennomførte i 2008 registreringer av kulturminner innenfor planområdet. I rapport 200601356, datert 19.08.2008, ble det ikke påvist automatisk fredede kulturminner i området.

Basert på de undersøkelsene som er gjort i området, registreringer i offentlige databaser, kommunale planer, en godt dokumentert lokalhistorie og egen befaring vurderes kunnskapsgrunnlaget for denne utredningen som godt.

3.3 Feltbefaring

Tiltaksområdet og influensområdet ble befart 13.06 og 06.08.2025 av Sivert Fandrem (master i fysisk planlegging), Vegard Sagbakken (master i landskapsarkitektur) og jordskifte kandidat Vår Ragnhild Stenumgård.

Figur 3: Befaringsrutene og plangrense.

3.4 Øvrige føringer og planer

3.4.1 Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse i Oppland

Etter oppdrag fra Klima-og miljødepartementet har Riksantikvaren i tett samarbeid med regional kulturmiljøforvaltning og kommunene laget en oversikt over Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse (KULA). Det er valgt ut 18 landskap i det tidligere Oppland fylke, og landskapet i Øyer kommune er ikke blant de utvalgte.

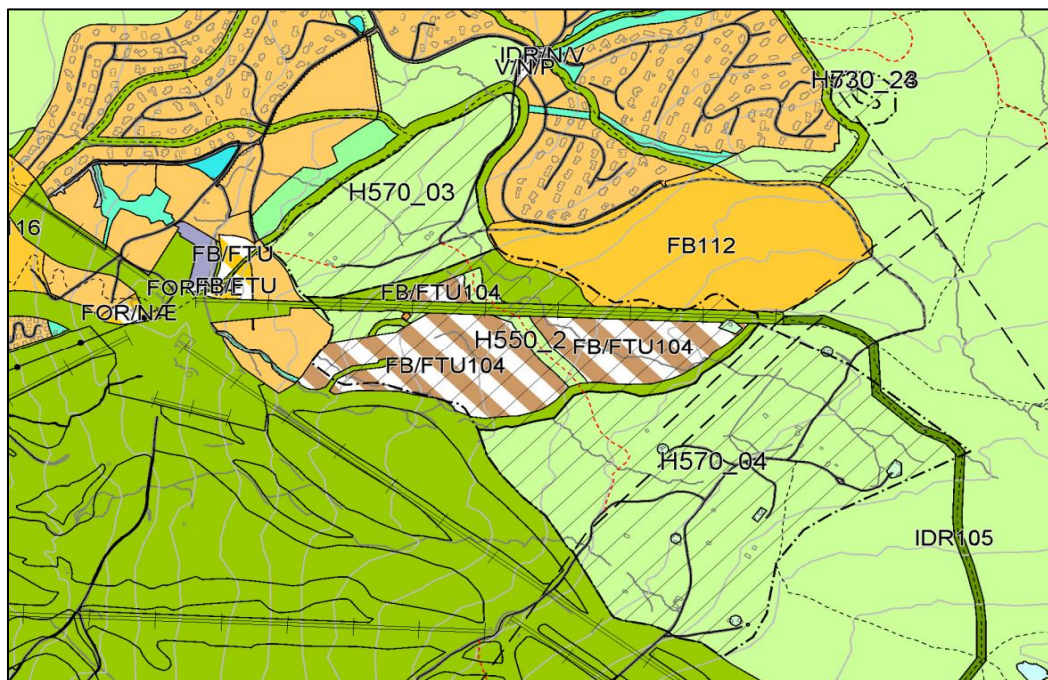
3.4.2 Kommunedelplan Øyer Sør

Utbyggingsområdet er pr. august 2025 tatt med i forslag til kommunedelplan for Øyer Sør. I den forbindelse er det utarbeidet konsekvensutredning (datert 28.02.25) med tema *kulturminner/kulturmiljø* der følgende er angitt for område FB112:

Kulturminner/ kulturmiljø	Det er ingen registrerte kulturminner innenfor arealet. Området ligger delvis mellom to setrer, Mosætra og Nysætra. Arealet mellom de to setrene er en viktig del av kulturlandskapet disse to setrene utgjør. Seterbruk har skapt et særegent landskap med store biologiske og kulturelle verdier, og endringer i bruk vil legge press på gamle landskapsverdier. Setrene bør ses på som en del av et større kulturlandskap og ikke som adskilte enheter. En nedbygging av arealet mellom de to setrene vil bryte sammenhengen mellom de to og verdien av setrene og kulturlandskapet vil forringes	--
------------------------------	--	----

Figur 4: Utdrag KU kommunedelplan Øyer Sør.

I forslaget til kommunedelplan omfattes Mosætra og Nysætra av hensynssone H570- bevaringssone for kulturminner og kulturmiljø. Området mellom Mosætra og Nysætra er i forslaget lagt til hensynssone H550- landskap kulturlandskap mellom bygd og fjell. Dette kommer frem av tematisk kart for kulturminner og kulturlandskap, datert 28.03.25.

Figur 5: Utklipp av tematisk kart for kulturminner og kulturlandskap, datert 28.03.25. Planområdet er gitt navnet FB112.

Konsekvensutredningen som her er utarbeidet for detaljreguleringsplan går mer i detalj enn vurderingen av arealinnspillene i kommunedelplanen.

3.4.3 Kommunedelplan for Kultur og fritid 2016-2025

Kommunedelplanen for kultur og fritid 2016-2025 omfatter ulike aspekter knyttet til kultur i Øyer kommune, deriblant kulturvern, historie, kulturminner, identitet og tilhørighet. Kultur trekkes frem som viktig mål og strategi for å oppfylle Øyers visjon om å være et attraktivt bosted og utviklingsområde.

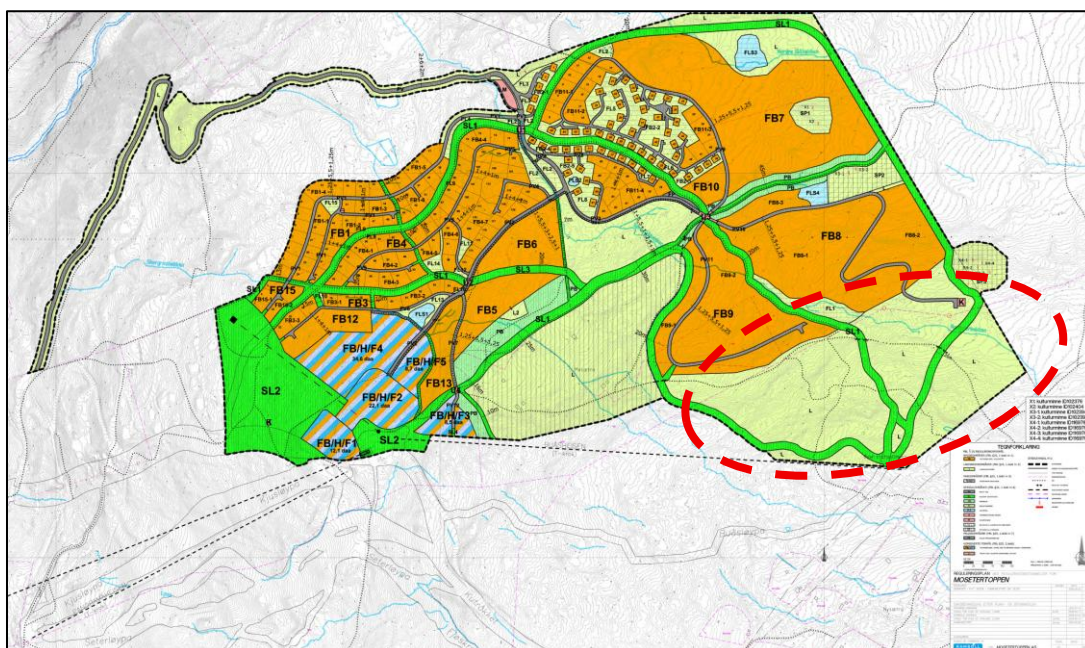
I handlingsprogram for kulturarv/-vern/-minne står det følgende: «Øyer kommune skal i samarbeid med regionale og nasjonale vernemyndigheter holde oversikt over registrerte kulturminner i kommunen. Øyer kommune skal stimulere til aktiv bruk av kulturlandskapet gjennom seterdrift og tilgang til høsting av naturressurser. Fjellets verdi som kulturarv framheves. Øyer kommune skal jobbe med oppvoksende generasjoners holdning til og kunnskap om kulturarven gjennom barnehage og skole. Bevissthet om kulturarvens betydning for kommunens utviklingsmuligheter og samfunnsmessige ståsted skal være en del av opplæringsløpet.»

3.4.4 Reguleringsplan Mosetertoppen, plan ID 108

I reguleringsplanen for Mosetertoppen, vedtatt 30.09.2025, er området Mosætra med omkringliggende skog regulert til kombinert formål: Landbruk og bevaring. Det er klare avgrensninger mot nærliggende fritidsbebyggelse på Mosetertoppen.

I reguleringsbestemmelsene 6.9 fremgår det at «Landbruksområdet merket L ved Mosætra skal benyttes til kombinert formål landbruk og bevaring. Kulturlandskapet skal bevares. De overordnede strukturer skal bevares som åpent jordbruksareal med kantsoner og åpent bekkedrag».

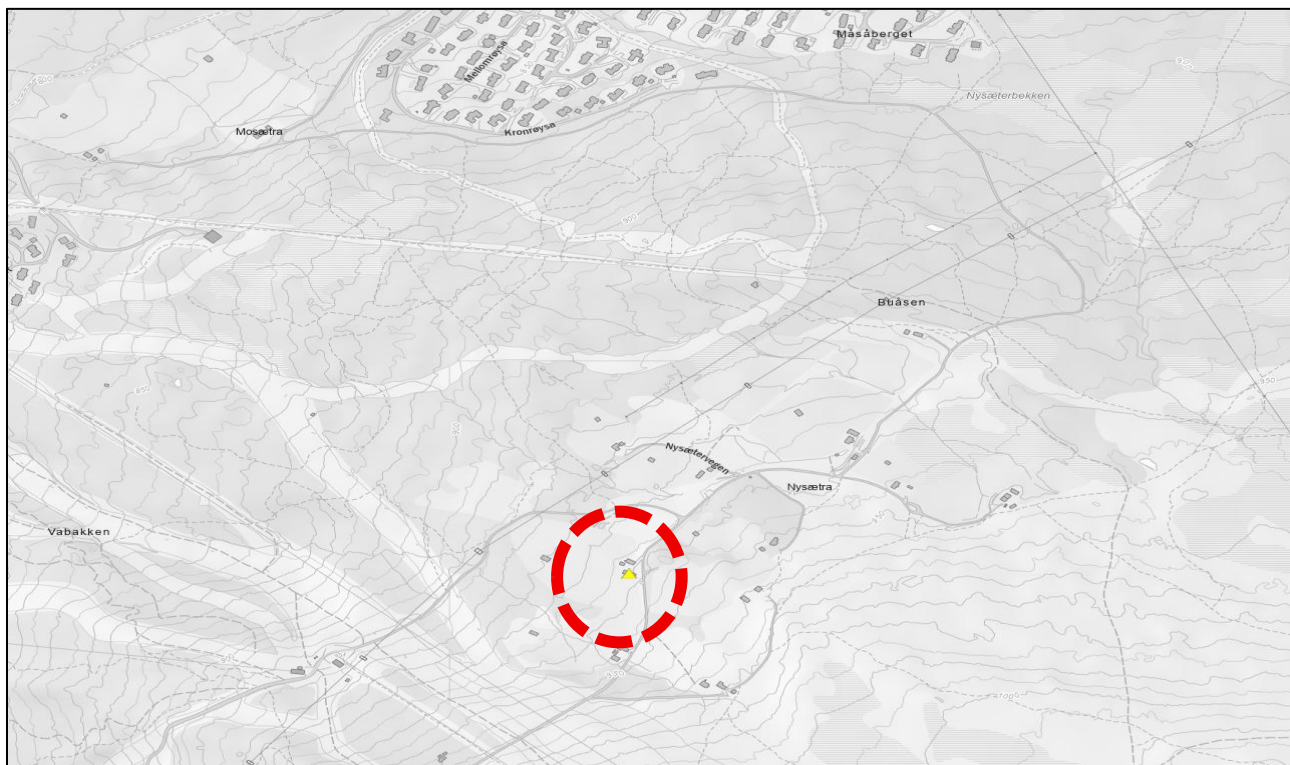
Området regulert til bevaring omfattes ikke av det planlagte tiltaksområdet.

Figur 6: Reguleringsplan Mosetertoppen, Plan ID: 108. Tiltaksområdet er omtrentlig markert (stiplet).

3.4.5 SEFRAK-registeret

I ISYmap/Øyer kommune er det ikke registrert noen SEFRAK bygninger eller registrerte kulturminner i tiltaksområdet. På Nysætra finnes én SEFRAK-registrert bygning – et tidligere seterhus tilknyttet setra Jaer, datert til tredje kvartal av 1800-tallet. Det er ikke registrert andre SEFRAK-bygninger verken på Mosætra eller i resten av influensområdet.

Figur 7: Kartutsnittet viser SEFRAK-registrert bygning på Nysætra markert med rød stiplet sirkel.

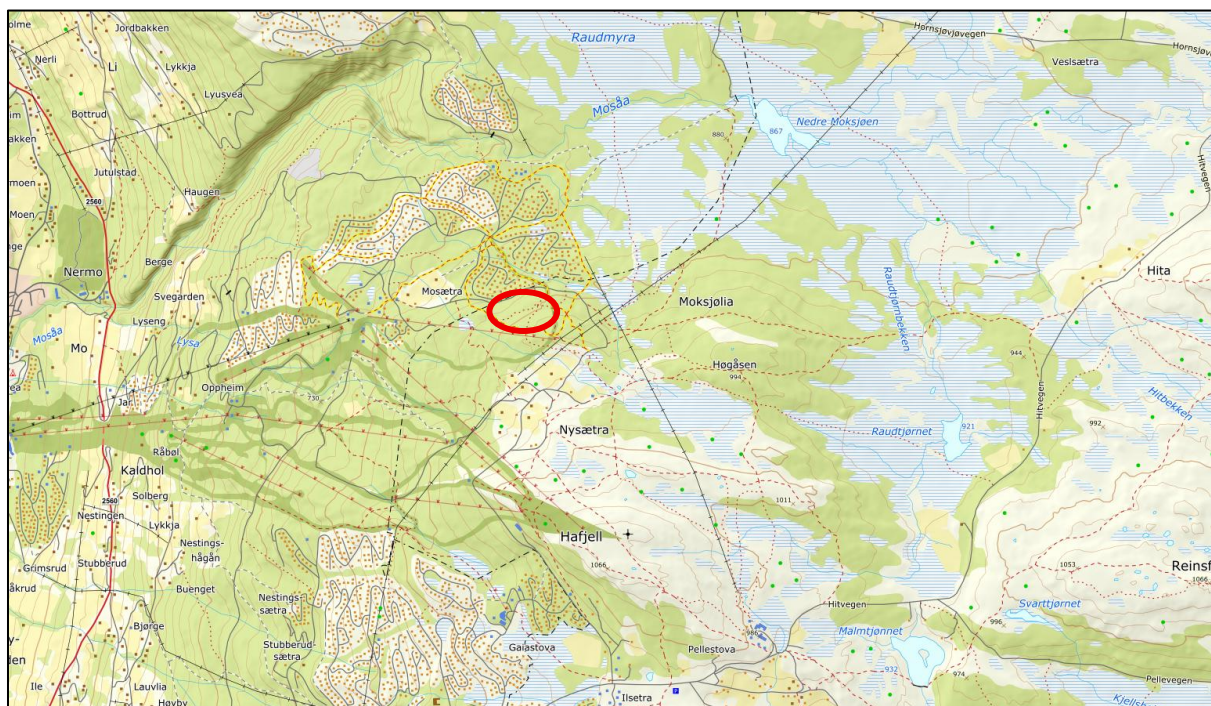
3.5 Usikkerhet ved kunnskapsgrunnlaget

Vurderingene av konsekvenser er basert på ovennevnte kunnskapsgrunnlag sammen med tiltakene vist i plankart og planbestemmelser. I slike vurderinger vil det alltid være forbundet med en usikkerhet både knyttet til tidligere innsamlet data og ny kartlegging. Eventuelle mangler i kunnskapsgrunnlaget og usikkerheter ved tiltakets virkninger vurderes likevel ikke å være av et slikt omfang at de vil påvirke samlet vurdering av konsekvens.

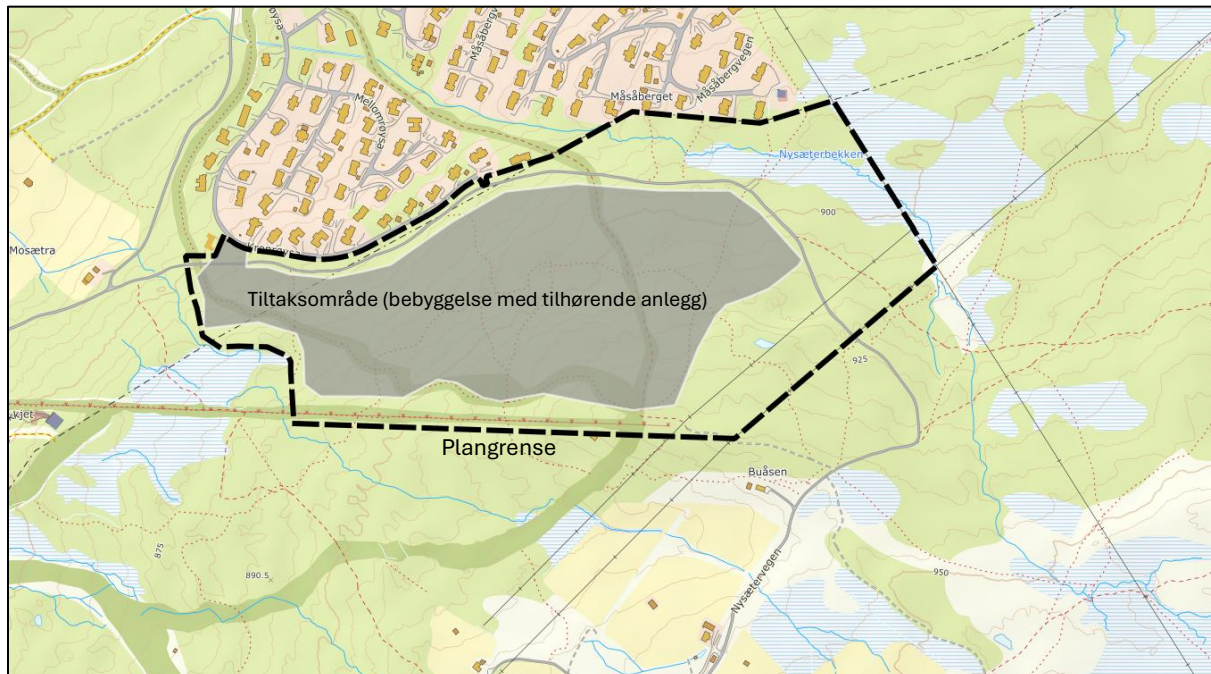
Det kan være skjulte kulturminner som dukker opp i anleggsfasen. Skulle nye funn bli gjort må anleggsaktivitet oppføre og kulturminnemyndigheten ved Fylkesmannen varsles. Kulturminneloven § 9 er inntatt i planbestemmelsene.

4 Eksisterende forhold

4.1 Beliggenhet

Figur 8: Oversiktskart.

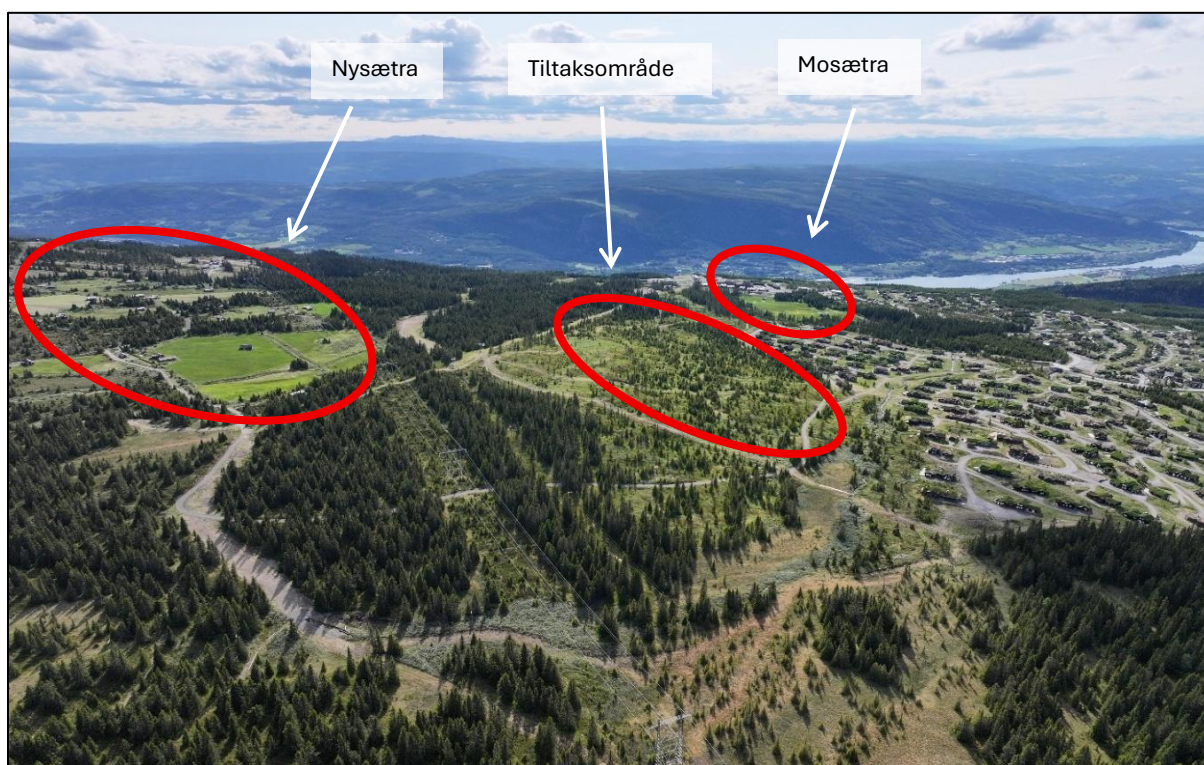
Figur 9: Detaljert kart. Viser område aktuelt for bebyggelse og anlegg sammenstilt med plangrense for reguleringsplanen.

4.2 Stedets karakter og bebyggelse

Området er lokalisert rett ved allerede utbygde områder på Mosetertoppen, mens tiltaksområdet i dag er ubebygget. Tiltaksområdet består i dag av glissen skogsvegetasjon og gjennom området går det tilfartsløyper til alpinanlegget.

Nord for området er den etablerte delen av Mosetertoppen med hytter, leilighetsbygg, Mosetertoppen Skistadion, butikken og restauranter. Sør for planområdet har man Nysætra som er en setergrend som fremdeles benyttes til beite og fordyrking. Øst for planområdet er terrenget ubebygget og preget av åpne fjellvidder, som i dag utgjør et viktig område for friluftsliv og rekreasjon.

Nysætra og Mosætra har tydelig spor etter å ha vært en del av et større seterlandskap, likevel har kulturlandskapet har endret seg i takt med den reduserte seteraktiviteten, der einer og kratt overtar områdene som ikke lenger benyttes. Ellers er områdene rundt tiltaksområdet i stor grad preget av omfattende fritidsbebyggelse, alpinanlegg og annen infrastruktur.

Figur 10: Oversiktsbilde over tiltaksområdet, Mosætra, Nysætra og tilgrensende arealer. Området er preget av teknisk infrastruktur og en betydelig andel fritidsbebyggelse, særlig i nord.

4.3 Historikk

Utnyttelse av utmarksressursene har vært en viktig forutsetning for bosetting i Gudbrandsdalen. I Øyerfjellet finnes det spor etter menneskelig aktivitet som strekker seg langt tilbake i tid, og området har blitt utnyttet gjennom generasjoner. Utmarksområdene har tidligere vært fullt utnyttet til jakt, fangst, fiske, hogst, beitebruk og torvuttak fra myrene. Lokale stedsnavn som Raumyra, Brennåsen og Blæsterfalla nordøst for planområdet tyder på at det tidligere har foregått jernfremstilling og kullbrenning i området.

Seterbruket er et gammelt fenomen som går tilbake til vikingtiden. Fra 1600-tallet øket omfanget av setring i takt med antall garddelinger og økt befolkningsvekst, denne økingen sto på frem til 1900-tallet. (Reinton, 1955) definerer seterbruk som *«en driftsform der en gård, med fast vinterbosetting, sender krøttera til sommerbeite på et sted et stykke fra gården. Der finnes husrom og arbeidskraft, noe som gjør det mulig å utnytte større arealer til beite, slått og annen ressursutnyttelse. Dette sparer hememarkene, gir tilgang til bedre beiter, gjør det mulig å holde flere dyr gjennom vinteren og bidrar til å sikre husholdningen på gården»*. Setring har hatt en veldig stor betydning for hvordan eiendomsforholdene i fjellet har blitt til.

Setring har også vært en viktig del av bruken av Øyerfjellet. Med over 300 seterbruk har Øyer hatt en sentral rolle i seterdriften i Gudbrandsdalen, og regnes blant de største seterkommunene i området. Setring har vært viktig for å forme landskapet i Øyerfjellet slik vi kjenner til det i dag.

Setring har altså lange historiske røtter, og allerede på 1100-tallet omtales seterdrift i Landskapslovene – noe som viser at dette har vært en integrert del av jordbruksdriften i Norge i mange hundre år. Muligheten for setring var en forutsetning for at helheten i drifta på gården ble opprettholdt. Mange av gårdsbrukene i Øyer var små, med begrensede innmarks- og utmarksarealer rundt gården. Flere av brukene lå i brattlendt terreng, noe som gjorde driften krevende. I tillegg var mange områder utsatt for sommertørke, og det var derfor i fjellet og allmenningen at de mer rikelige beiteressursene fantes.

Seterdriften var trolig på sitt mest intense rundt midten av 1800-tallet, før utvandringen til Amerika for alvor skjød fart. Også 1930-tallet trekkes frem som en periode med særlig aktiv seterbruk i Øyerfjellet (Øyer og Tretten historielag, 2020, s. 22). På 1930-tallet ble det bygd nye seterveger, noe som førte til at ystingen ikke lenger foregikk på setra. I stedet ble melka transportert til meieriet i bygda. På 1930- og 1940-tallet ble det etablert en rekke mindre bruk, og for disse var tilgangen til seter avgjørende for driften. Under andre verdenskrig fikk seterdriften en viktig rolle som en del av det sivile totalforsvaret.

Landbruket gjennomgikk store endringer på 1950- og 1960-tallet. Melkeproduksjon hadde tidligere vært den dominerende driftsformen, men i løpet av denne perioden gikk mange over til produksjon av gris og sau. Dette førte til at behovet for seterdrift falt bort. En annen sentral utvikling var introduksjonen av traktoren, noe som reduserte behovet for innleid arbeidskraft på gårdene. I denne perioden ble også store arealer dyrket opp, og på 1970-tallet førte dette til betydelig større grasavlinger enn tidligere. I denne perioden ble seterdriften nedprioritert, og det var først i 1989, med innføringen av egne tilskudd til melkeproduksjon på setra, at setring igjen fikk et oppsving (Øyer og Tretten historielag, 2020, s. 22).

Utover 1990-tallet fikk man rundballer og kjøttfe. Det ble et større søkelys på kulturvern og miljø, og det ble gjort forsøk på å redde seterdriften. I dag er det ca. åtte aktive seterbruk i Øyerfjellet, og en fullstendig gjenoppretning av seterdriften virker lite sannsynlig til tross for statlige støtteordninger.

4.3.1 Mosætra og Nysætra

Figur 11: Viser setrene på Mosætra skissert med rød strek og omkringliggende arealer.

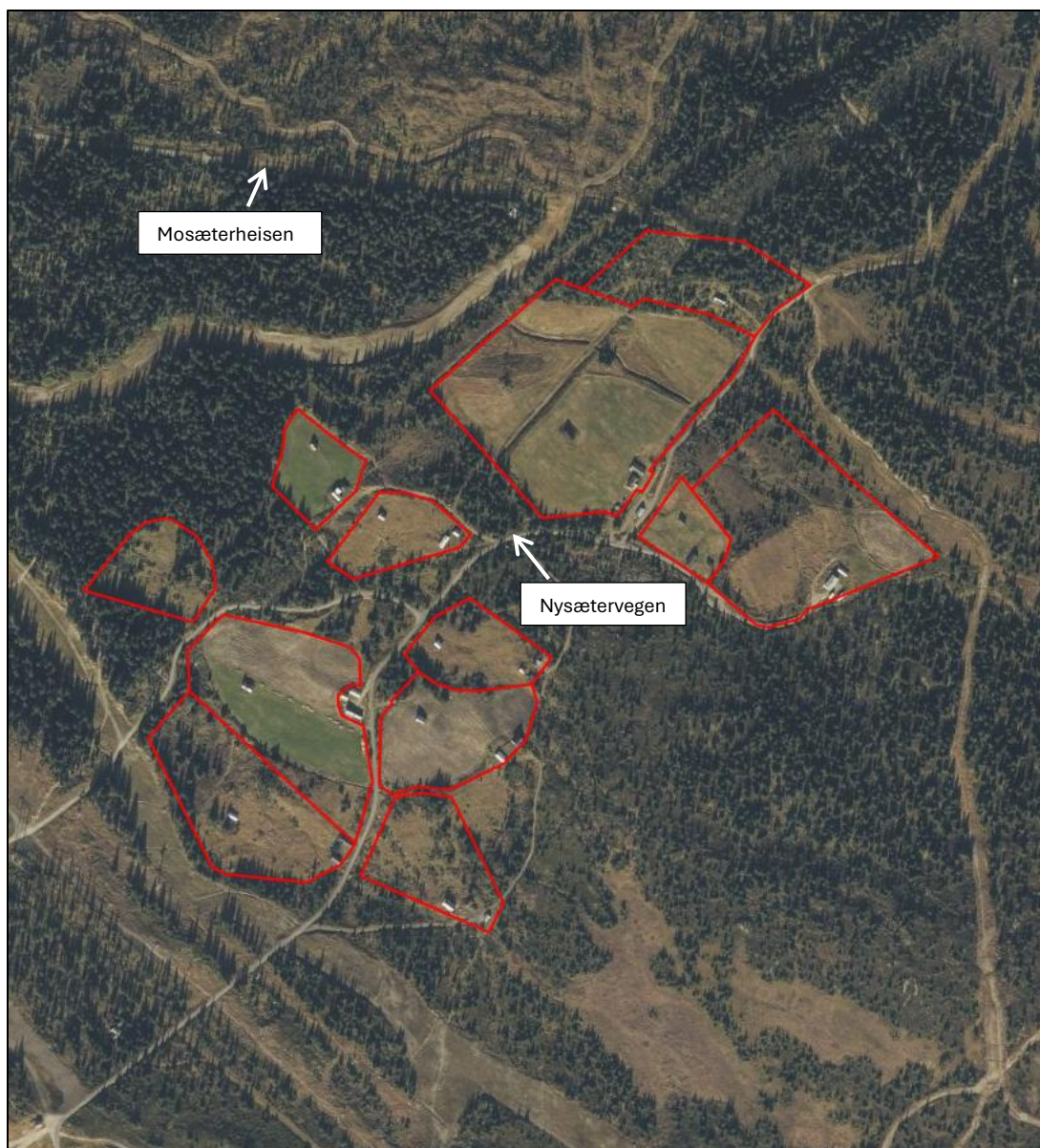
Mosætra ligger forholdsvis flatt, på et platå omkranset av granskog som fungerer som buffer mot den omkringliggende bebyggelsen. Det er uklart hvor lenge det har vært drevet seterbruk på Mosætra, men setringen er dokumentert i matrikkelen allerede i 1668. På stokken over døra i eldhuset på Mosetra er året 1758 hugget inn. Mosætra fungerte som hemseter for Mogårdene som hadde sommersetra si på Hita. Mosætra var fra gammelt av høstseter, dit flyttet de når driften i fjellet var over. Historisk har det vært fire setrer på Mosætra, men i dag er det kun to. Mosætra er fortsatt i bruk, men nå primært til fordyrking og fritidsformål. Melkeproduksjonen i Moe Storstuggu ble avviklet allerede i 1908, mens Svegardensetra var i drift frem til 1960. Seterkveene ble dyrket opp i 1953 med bulldoser. Mosætervegen ble bygd i 1951, og ut fra historiske kart endte Mosætervegen på setra til Moe. (Øyer og Tretten historielag, 2020, s. 282).

Figur 12: Flyfoto fra 1974. Mosætervegen i rød linje.

Nysætra er ei setergrend, og i 1668 hadde fire gårder tilknytning til området. Nysætra ligger rett over tregrensen, sør for det planlagte utbyggingsområdet, og består i dag av tolv tidligere seterbruk. De fleste av setrene tilhører gårder i den nordre delen av Sørbygda i Øyer, med unntak av to, som er tilknyttet gårder vest for Lågen.

Adkomsten til Nysætra gikk tradisjonelt via skogsstier fra gårdene i bygda, som i dag er lite synlige på grunn av utbyggingen av alpinanlegget. Området hadde aktiv seterdrift frem til 1960-tallet, da flere av de tilknyttede gårdene gradvis avviklet landbruksdriften. Den siste registrerte setringa på Nysætra fant sted i 1986. Ulike elementer i området vitner om tidligere seterdrift, blant annet tre restaurerte melkeramper. Samtidig bærer Nysætra preg av utbyggingen som har vært i området og teknisk infrastruktur, noe som har påvirket det tradisjonelle landskapspreget.

Figur 13: viser setrene på Nysætra skissert med rød strek og omkringliggende arealer.

4.3.2 Ferdsel

Gjennom århundrer har veger dannet lange linjer i landskapet, og ferdselsveger representerer en viktig del av samfunnsutviklingen og den fysiske kulturarven. Det startet med enkle stier og råk, som etter hvert utviklet seg til kjerreveger. Setervegene ble bygd ut på 1930-tallet, da man startet med transport av melk i perioden fra 1930 til 1940.

Siden Mosætra fungerte som hemseter for Mo-gårdene, utviklet det seg etter hvert et råk mellom Mosætra og Hita, hvor sommersetra lå. Dette raket, kjent som Hitråket, ble aldri utbedret til kjerreveg, men er fortsatt i bruk i dag som tursti. Vegen opp til Hita kom først i 1951 (Øyer og Tretten historielag, 2020, s. 303). Frem til vegforbindelsen mellom Hundersætra og Sjøesætra sto ferdig i 1955, ble melka fra Hita frakta til egen melkerampe på Sjøesætra. På Hita er det en aktiv seter med melkeproduksjon i dag, mens de to andre setrene brukes til beite og fordyrkning (Øyer og Tretten historielag, 2020, s. 304).

Adkomsten til Nysætra gikk i nokså rett linje fra gårdene nede i bygda. En mye brukt veg var opp Solbergsgutua, langs Gunnarheimen til hemsetra på Kaldor og deretter på skrå opp til Nysætra (Øyer og Tretten historielag, 2020). Solbergsgutua brukes i dag til andre formål, ellers har den grodd igjen. Flere av de eldre ferdselsårene i området har i stor grad blitt påvirket eller forsvunnet som følge av senere utbygging. Hunderseter/Nysætervegen ble påbegynt i 1937, og fulgte ikke den tidligere kjerrevegen. Selv om vegen inn til Nysætra sto ferdig i 1939, ble dyrene fortsatt drevet opp gjennom skogen i mange år etterpå. Vegen fikk likevel stor betydning for seterdriften, ettersom melkebilen brukte vegen.

For de to gårdene fra vestsiden av Lågen som hadde seter på Nysætra, gikk adkomsten via Mosgutua og videre over Mosætra. Så langt en kjenner til, ser det ut til at dette var den eneste etablerte forbindelsen mellom de to setergrendene. Utover dette ser det ikke ut til å ha vært noe større samarbeid mellom setergrendene, trolig fordi Nysætra fungerte som sommerseter, mens Mosætra hadde sin funksjon som hemseter. Det skyldes at det har vært forskjellige driftstider i sesongen.

Vegforbindelsen mellom Mosætra og Nysætra ble etablert midt på 1900-tallet i forbindelse med byggingen av Mosætervegen. Av hensyn til terrengforholdene og effektiv fremdrift ble arbeidet påbegynt fra øverst. Tilkomstvegen mellom setrene ble anlagt ved bruk av bulldoser.

Vegforbindelsen mellom Nysætra og Mosætra er forvaltet av utbyggerne og er sommerstengt med bom i begge ender. De senere årene er den gruset opp og satt i god stand til bruk vinter og sommer, i første rekke som skiløype og sykkel-/turveg mot fjellet. Vegstrekningen er ikke tildelt et offisielt navn, og vil heretter omtales som *turvegen*.

4.3.3 Allmenningsrettigheter og utmarksressurser

Utnytting av utmarksressurser har vært avgjørende for gårdsdrift, hvor skogbruk og fiske har vært viktige tilleggsnæringer, og fôrressursene i utmarka har lagt grunnlaget for husdyrhold.

Tiltaksområdet ligger på statsallmenningss grunn. Statsallmenningen er en eiendomsrettlig konstruksjon med klare avgrensinger i skog- og fjellområder, og har en lang tradisjon i Norge. Staten eier grunnen, mens lokale gårder og gårdbrukere i all hovedsak har rettighetene til bruk.

Noen av rettighetene i statsallmenningen er behovsbaserte, blant annet beiteretten og virkesretten. Disse rettighetene eksisterer så lenge behovet er til stede, og settes i «dvale» dersom gården ikke lenger er i drift – rettighetene går dermed ikke tapt permanent. Beiteretten og virkesretten er de to rettene som er mest relevante i tiltaksområdet. Det utøves ikke jordbruksaktivitet i planområdet utover beite og skogsdrift.

Beite var og er en svært viktig ressurs for jordbruket. Beite har vært drevet på ulike måter, alt etter tiden og forholdene, men skogen og fjellet har hatt stor betydning. Generelt kan man si at i eldre tider var skogsbeite mye brukt, og beiteretten var organisert som en sameietilstand.

Grunneiendomsretten hadde tidligere en svakere stilling: det var ressursene som var det viktigste. Intensiteten på skogsbeite økte utover 17- og 1800-tallet, men i siste halvdel skjer det mye med husdyrholdet slik at beitebruken endres vesentlig. Utviklingen blir at man legger om fra utmarksbeite til kulturbeite, og kulturbeite utkonkurrerte skogsbeite for melkekyr. Det beites fremdeles i tiltaksområdet, og beiting i dag er en viktig ressurs for å opprettholde kulturlandskapet. Likevel er beitetrykket i tiltaksområdet svært moderat.

Tilgang til skog og virke har vært viktig for utviklingen. Brensel og tømmer var viktig for husholdet, men også som salgsvare. Virkesretten har vært en viktig ressurs som har sikret rettighetshaverne materialer til bygg og tilgang på ved. Skogdriften i statsallmenninger driftes normalt av Statskog

SF i samråd med allmenningsstyret, jf. statsallmenningsloven § 1-2. Situasjonen i Øyer statsallmenning står i en særstilling siden retten til trevirke administreres som i en bygdeallmenning med eget styre og bestyrer. Retten til skogvirke forvaltes av Øyer Almenning på vegne av 261 virkeberettigede landbrukseiendommer i kommunen. Praksisen i dag er slik at den som ønsker å få tildelt hogstfelt for sjølhodst melder fra til allmenningen selv.

Øyer statsallmenning er på rundt 430 000 dekar, og utgjør 2/3 av arealet i kommunen. Det vil bare være tiltak i tiltaksområdet som kan påvirke bruksrettighetene i statsallmenningen. Det beites i en viss grad i tiltaksområdet. Tiltaket vil berøre en liten del av totalarealet til statsallmenningen. Tiltaksområdet utgjør 289 daa, noe som tilsvarer at 0,1 prosent av Øyer kommunes nyttbare beite over tregrensa berøres (ca. 256 000 daa). Tiltaksområdet utgjør 1,3 promille av allmenningens skogarealer. Dette vurderes til å ikke være av vesentlig betydning for de bruksberettigede.

4.4 Bilder med beskrivelser

Figur 14: Oversiktsfoto som viser Mosætra omgitt av skogsterreng rundt seterkveene. Fritidsbebyggelsen er synlig i bakgrunnen og forgrunnen.

Figur 15: Bildet viser hvordan teknisk infrastruktur, blant annet kraftlinjer, master og heiser, er synlig i landskapet rundt Nysætra. Bildet er tatt fra avstigningen på Mosæterheisen

Figur 16: Oversiktsbildet viser Mosætras plassering i forhold til fritidsbebyggelse, alpinanlegget og Favn Fjellandsby.

Figur 17: Viser Nysætervegen og omgivelsene på Nysætra.

Figur 18: Viser omgivelsene sett fra et av seterhusene på Mosætra, som i dag benyttes til fritidsformål.

Figur 19: En av tre restaurerte melkeramper på setergrenda Nysætra.

5 Beskrivelse av prosjektet og alternativer

5.1 Hovedalternativ

Reguleringsplanforslaget er basert på siling og bearbeiding av ulike alternativer etter hvert som planarbeidet har fått mer informasjon, bla. gjennom kartkilder og ulike innspill. Planforslaget tilrettelegger for 87 tomter for fritidsbebyggelse og tilhørende anlegg og infrastruktur. Det vises til øvrig planmateriale for mer informasjon.

Figur 20: Plankart, datert 13.10.2025. Oransje og grått er bebyggelse og vegger, ulike grønnfarger er områder som bevares til ulike grønt- og alpintformål.

Figur 21: Viser bebyggelsen på Nysætra som ligger nærmest Mosætra i 3D-modell sett i retning av Mosætra. Det vil fremdeles være en visuell og avstandsmessig barriere mellom seterområdene.

5.2 Nullalternativ og andre alternativ

Nullalternativet er definert i fastsatt planprogram og lyder:

0-alternativet defineres som eksisterende situasjon som omtalt i forrige kapittel. 0-alternativet er kun et utredningsalternativ for sammenlikning med den nye situasjonen som foreslås.

Det er dermed fastsatt hva som er sammenligningsgrunnlaget for planforslaget. Dette betyr at nullalternativet innebærer uendret arealbruk fra eksisterende situasjon, med kun naturlige forandringer (trevekst ol.) uten større fysiske inngrep.

Det er ingen flere alternativer enn forslagsstillers planforslag som skal utredes. Planforslaget er utarbeidet på grunnlag av en helhetsvurdering av en rekke ulike plantema og er omtalt i planbeskrivelsen og andre dokumenter som følger plansaken.

6 Delområder

6.1 Sondering/ inndeling av områdetyper

Som følge av bakgrunnsinformasjonen defineres følgende delområder for konsekvensutredning:

Nr.	Navn	Beskrivelse
1	Hovedområde 1: Nysætra	Større perspektiv, setergrend i Øyerfjellet
2	Hovedområde 2: Mosætra	Større perspektiv, setergrend i Øyerfjellet
3	Hovedområdet 3: Forbindelsen mellom Mosætra og Nysætra, og utfartsområde til Hita	I mindre skala, veg- og stiforbindelse
4	Delområde 2: Forbindelsen mellom gårdene i bygda og setrene på fjellet	Større perspektiv i, historisk viktige forbindelser

6.2 Verdi

6.2.1 Verdi på delområder /ferdselsårer

Verdi er satt etter verditabell for kulturmiljø, som følger som vedlegg.

6.2.1.1 (1) Hovedområde 1: Nysætra

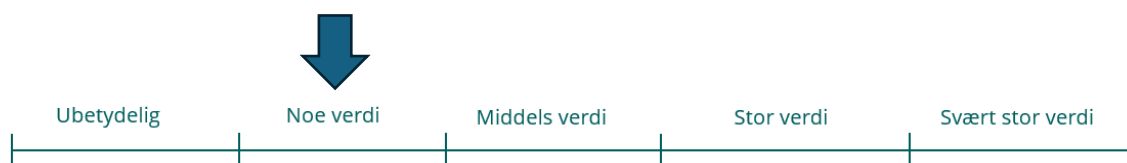
Nysætra fremstår som en helhetlig setergrend med bevarte strukturer som dokumenterer seterdriftens historie og tradisjoner, og bidrar til å formidle områdets kulturhistorie til tross for at tradisjonell seterdrift har opphørt og området i dag brukes til fritidsformål. Et flertall av setrene er i dag omgjort til fritidsbebyggelse. Kulturmiljøet har verdi både som kilde til kunnskap og som ressurs for formidling. Verdien vurderes å være middels.

6.2.1.2 (2) Hovedområde 2: Mosætra

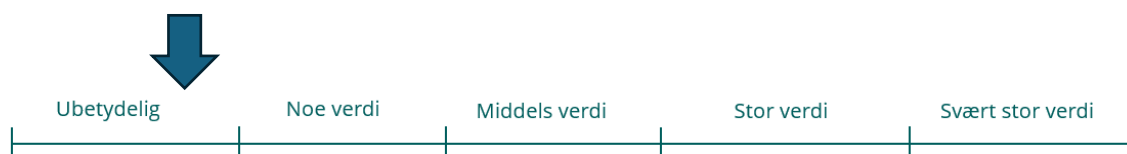
Området er vurdert til å ha middels verdi. Arealet er begrenset og preges av utbygging i de omkringliggende områdene. Selv om bygningene i dag brukes til fritidsformål, er de opprinnelige seterkevene bevart og bidrar til å opprettholde et åpent landskapsrom med spor etter tidligere bruk. Kveene fungerer som et opplevelsesmessig pusterom i et ellers tett utbygd område.

6.2.1.3 (3) Hovedområde 3: Forbindelse mellom Mosætra og Nysætra, og utfartsområde til Hita

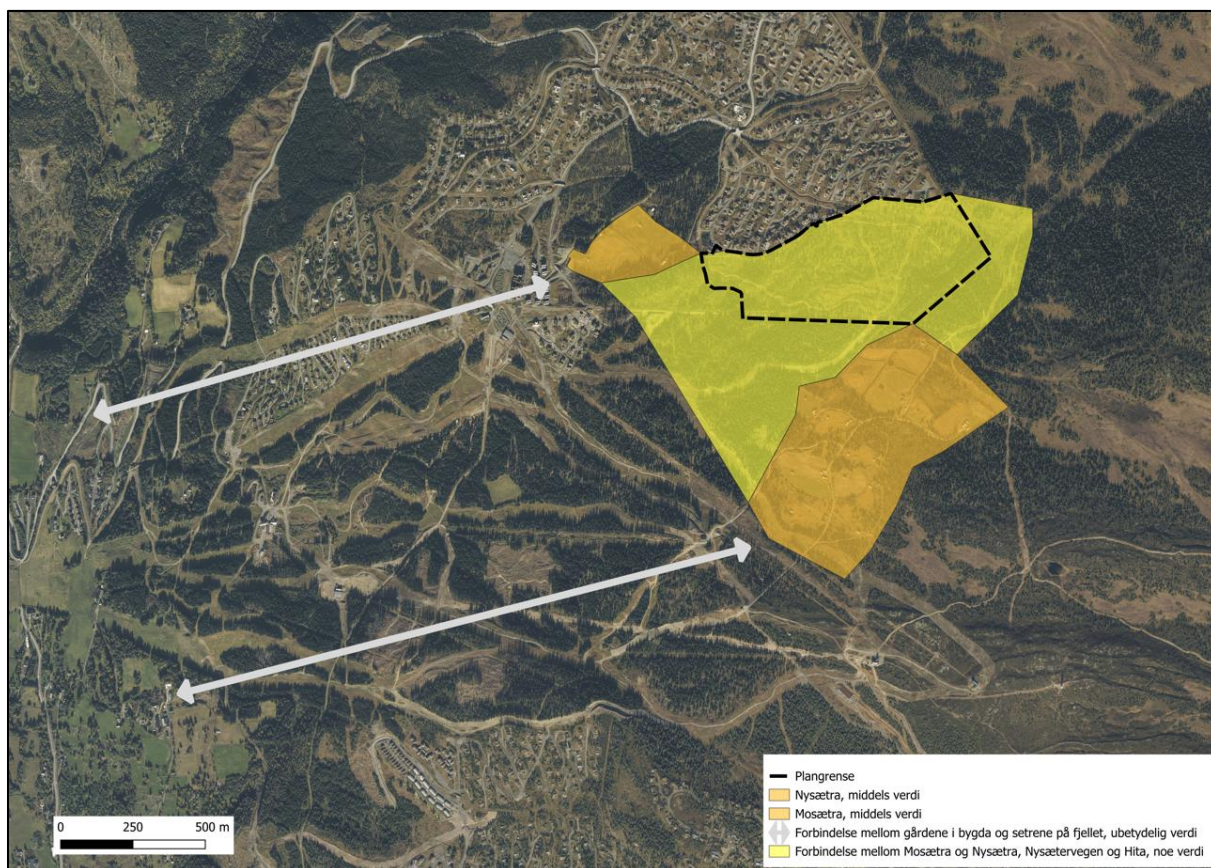
Området har ikke hatt en intensiv historisk bruk som ferdselsåre mellom Mosætra og Nysætra. Dagens vegforbindelse mellom setergrendene er ikke en tradisjonell seterveg, men kan i dag oppleves som en slik forbindelse. Den gamle stien gjennom skogen, nå kjent som Einarråket, eksisterer fortsatt. Selv om bruken av stien har vært begrenset, er det kjent at to setre på Nysætra benyttet denne som adkomst. Moseterheisen utgjør i dag en fysisk barriere mellom Mosætra og Nysætra. Området vurderes til å ha noe verdi som del av et historisk ferdselsmønster mellom hemsetra på Mosætra og sommersetra på Hita.

6.2.1.4 (4) Delområde 4: Forbindelse mellom gårdene i bygda og setrene på fjellet

Ferdselsårene mellom bygda og setra har hatt stor betydning og utgjør en viktig del av seterhistorien. I dag er mange av disse rutene imidlertid enten bygget ned eller grodd igjen, og de opprinnelige trasene er i liten grad synlige i terrenget. Området vurderes til å ha ubetydelig verdi.

6.2.2 Samlet verdikart

Figur 22: Oppsummerende verdikart for kulturmiljøer direkte tilknyttet planområdet.

6.3 Påvirkning

Påvirkningsfaktorene på kulturmiljø er definert i M1941:

- Direkte inngrep/arealbeslag
- Nærvirkninger, fysiske og visuelle
- Visuelle fjernvirkninger
- Formgivning
- Videre bruk av kulturmiljøet

Det vises til vedlegg for fullstendig påvirkningstabell knyttet til påvirkningsfaktorene.

Påvirkning er vurdert ut fra planforslagets juridiske dokumenter (plankartet og planbestemmelser). Dette vurderes ut fra sammenligningsgrunnlaget (0-alternativet).

6.3.1.1 (1) Hovedområde 1: Nysætra

Området ligger utenfor tiltaksområdet, og det er ingen direkte inngrep i området på Nysætra. Nysætra vil ikke påvirkes verken visuelt eller fysisk, og det er ingen visuell fjernvirkning. Opplevelsen av en helhetlig setergrend vil fortsatt eksistere, men kan bli noe utfordret av økt utbyggingsaktivitet i området. Tilgjengeligheten til kulturmiljøet vil ikke påvirkes.

Vurderes samlet til ubetydelig endring.

6.3.1.2 (2) Hovedområde 2: Mosætra

Området ligger utenfor tiltaksområdet og vil ikke påvirkes fysisk. På grunn av topografi og vegetasjon vil Mosætra få liten eller ingen visuell kontakt mot tiltaksområdet. Det er ikke planlagt for noen direkte inngrep i området. Tilgjengeligheten og bruken av kulturmiljøet forringes ikke.

Vurderes til ubetydelig endring.

6.3.1.3 (3) Hovedområde 3: Forbindelse mellom Mosætra og Nysætra og utfartsområde til Hita

Funksjoner opprettholdes som tidligere. Stien mellom Mosætra og Nysætra (Einarråket) er utenfor tiltaksområdet og vil ikke bli påvirket av tiltak der. Vegforbindelsen mellom Mosætra og Nysætra opprettholdes og vil fremdeles være en viktig turveiforbindelse i området. Det planlegges for mindre tiltak på vegen mellom Nysætra og Mosætra. Selv om denne vegen ikke opprinnelig har vært en seterveg, kan den gi inntrykk av et historisk ferdselsmiljø.

Vurderes samlet til noe forringet.

6.3.1.4 (4) Delområde 4: Forbindelse mellom gårdene i bygda og setrene på fjellet

Området er utenfor tiltaksområdet og vil ikke påvirkes visuelt eller fysisk. Det er ikke planlagt noen inngrep i disse ferdselsårene. Tilgjengeligheten og bruken av kulturmiljøet forringes ikke som følge av planen.

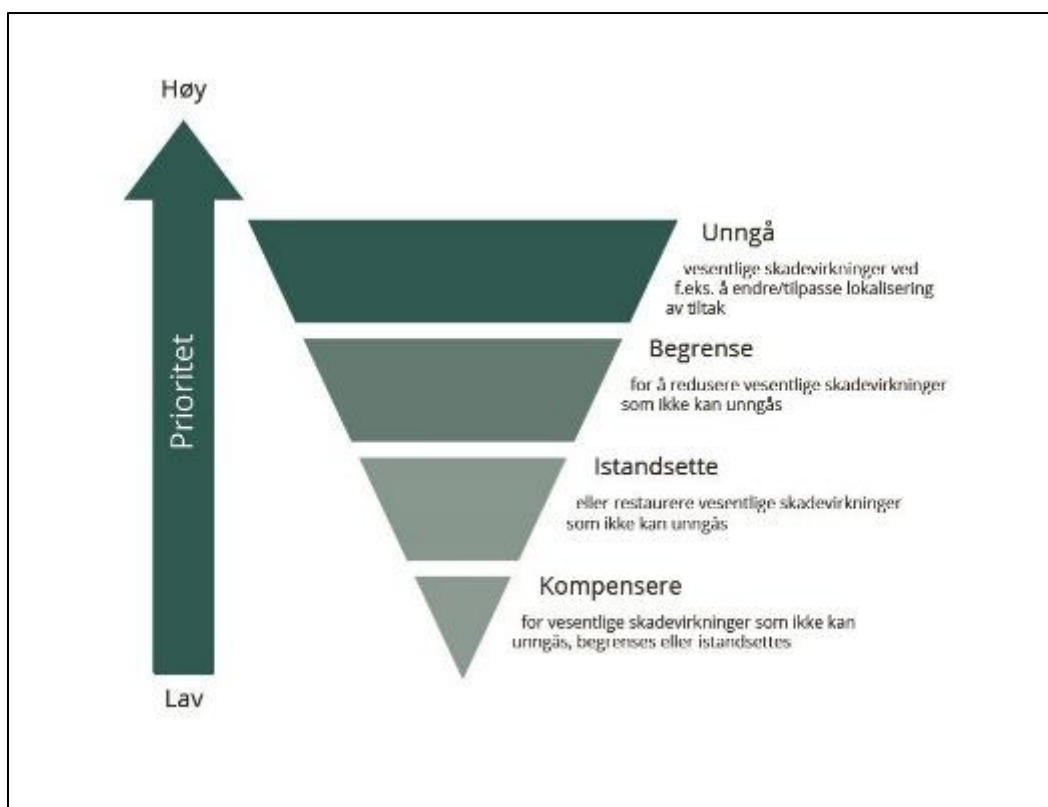
Vurderes til ubetydelig endring.

6.3.2 Samlet vurdering av påvirkning

Tre av delområdene ligger utenfor tiltaksområdet, blir ikke direkte berørt av tiltaket og vil dermed i liten grad påvirkes. Hovedområde 3 er vurdert til noe forringet, da det vil gjøres tiltak på veien.

6.3.3 Avbøtende tiltak (tiltakshierarkiet)

Konsekvensutredninger skal beskrive de tiltakene som er planlagt for å unngå, begrense, istandsette og om mulig kompensere vesentlig negative virkninger for miljø og samfunn, både i bygge- og driftsfasen, jf. KU-forskriften § 23. Prinsipp i planleggingen har vært å unngå skadevirkninger ved å tilpasse planforslaget til identifiserte verdier, som reduserer negativ påvirkning. Dette er i henhold til tiltakshierarkiet vist i figur under:

Figur 23: Tiltakshierarkiet

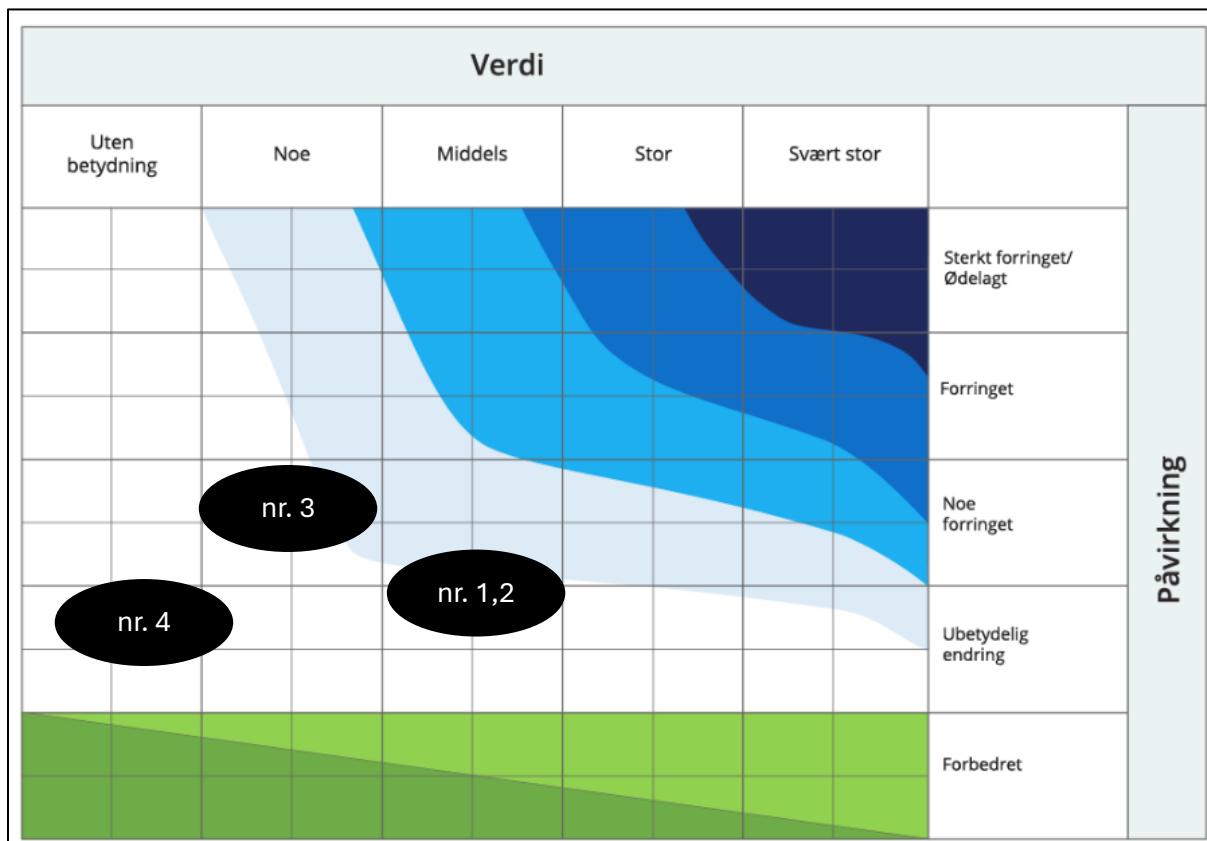
Følgende tiltak er foretatt i planleggingen for å redusere negative virkninger for kulturmiljø:

- De øverste tomtene i planområdet er plassert nedenfor / nord for toppen av åsryggen for å unngå siktlinjer fra Nysætra, slik at fritidsbebyggelsen ikke blir synlig og dermed ikke oppleves som visuelt nærgående for setergrenda.
- Det er satt av en hensynsone H560 Bevaring naturmiljø mellom planområdet og Nysætra, denne bidrar til å bevare et vegetasjonsbelte og sikrer en tydelig avgrensing mellom områdene.
- Det planlegges mindre tiltak langs turvegen, men vegens funksjon opprettholdes, og traséen videreføres. Det vil ikke gjennomføres tiltak som ellers påvirker historiske forflytningsruter eller stier.

6.4 Konsekvens

Konsekvens skal vurderes som følger av ulike kombinasjoner av verdi og påvirkning i henhold til konsekvensvifte.

6.4.1 Konsekvensgrad for delområder

Figur 24: Konsekvensvifte som setter konsekvensgrad for hvert delområde.

Delområde 1 og 2: Hovedområde Nysætra og Mosætra er gitt konsekvensgraden ubetydelig endring. Dette skyldes at delområdene er av middels verdi, men ikke vil påvirkes av tiltak i tiltaksområdet.

Delområde 3: Hovedområdet mellom Nysætra og Mosætra, inkludert turvegen er gitt konsekvensgraden noe negativ konsekvens. Dette skyldes at delområdet er vurdert til noe verdi, og at tiltak i tiltaksområdet vil ha påvirkningsgraden noe forringet på delområdet.

Delområde 4: Delområde fire er gitt ubetydelig verdi og planen vil føre til en ubetydelig endring.

6.4.2 Sammenstilling av konsekvensgrad

Konsekvensvurderingen av reguleringsplanens tiltak baserer seg på en sammenstilling av alle konsekvensgradene for de ulike delområdene. To av hovedområdene har middels verdi, ett hovedområde har noe verdi og ett delområde har ubetydelig verdi. Påvirkningen på disse er i hovedsak ubetydelig endring, mens ett hovedområde blir noe forringet. Sammenstillingen gir da at planen medfører noe negativ konsekvens for kulturmiljøet innenfor influensområdet. Det er lite konflikt med kulturmiljø innenfor influensområdet.

7 Oppsummering

Planområdet og det tilstøtende influensområdet er vurdert med hensyn til fagtema kulturmiljø. Kunnskapsgrunnlaget sammenstilt med planforslaget viser at tiltakene vil medføre **noe negativ konsekvens** for fagtema kulturmiljø. Oppsummert kan man si at det er lite konflikt med kulturmiljø, men at delområde 3) blir noe forringet av tiltak i tiltaksområde. De øvrige tre områdene blir nærmest ikke berørt av tiltak i tiltaksområdet.

8 Kilder/siterte verk og bakgrunnsinformasjon

Klima- og miljødepartementet. (2020, november 30). *Regjeringen* . Hentet fra Dette er kulturminne og kulturmiljø: <https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/kulturminner-og-kulturmiljo/innsiktsartikler-kulturminner/kulturminne-og-kulturmiljo/id2076487/>

Reinton, L. (1955). *Seterbruket i Noreg*. Oslo .

Øyer og Tretten historielag. (2020). *Åt sætern*. Øyer: Øyer og Tretten Historielag.

Øyer kommune (2025). Konsekvensutredning av enkeltinnspill etter grovsiling. Kommunedelplan Øyer sør

Utskrifter fra intervjuer med Per Hunder og Johannes Svegård: Marit Gjerland og Jan Erik Nordlien

8.1 Verdi, - påvirknings- og konsekvenstabeller

Verdikategori	Uten betydning for KU	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi
Kulturminnet/ kulturminnet/ kulturmiljøet har betydning som kilde til historien for perioder eller tema der det fins få eller ingen skriftlige kilder	Kulturminnet/ kulturmiljøet har svært begrenset betydning som kilde til historien for perioder eller tema der det fins få eller ingen skriftlige kilder. Andre kulturmiljøer vil kunne gi mer kunnskap om samme periode/tema.	Kulturminnet/ kulturmiljøet har begrenset betydning som kilde til historien for perioder eller tema der det fins få eller ingen skriftlige kilder, både i seg selv og sammenlignet med andre kulturmiljøer	Kulturminnet/ kulturmiljøet har betydning som kilde til historien for perioder eller tema der det fins få eller ingen skriftlige kilder, både i seg selv og sammenlignet med andre kulturmiljøer	Kulturminnet/ kulturmiljøet har stor betydning som kilde til historien for perioder eller tema der det fins få eller ingen skriftlige kilder, både i seg selv og sammenlignet med andre kulturmiljøer. Kulturminnet/ kulturmiljøet vil kunne bidra med unik kunnskap om perioder eller tema som er dårlig dekket av skriftlige kilder.	Kulturminnet/ kulturmiljøet har svært stor betydning som kilde til historien for perioder eller tema der det fins få eller ingen skriftlige kilder, både i seg selv og sammenlignet med andre kulturmiljøer. Kulturminnet/kulturmiljøet vil kunne bidra med omfattende og unik kunnskap om perioder eller tema som er dårlig dekket av skriftlige kilder.
Kulturminnet/ kulturmiljøet er knyttet til tro eller tradisjoner	Kulturminnet/ kulturmiljøet er i svært liten grad knyttet til tro eller tradisjoner	Kulturminnet/ kulturmiljøet er i noen grad knyttet til tro eller tradisjoner	Kulturminnet/ kulturmiljøet er knyttet til tro eller tradisjoner	Kulturminnet/ kulturmiljøet er i stor grad knyttet til viktig tro eller tradisjoner	Kulturminnet/ kulturmiljøet er i svært stor grad, og på en godt lesbar måte, knyttet til svært viktig tro eller tradisjoner
Kulturminnet/ kulturmiljøet er av betydning for en eller flere etniske grupper (den samiske urbefolkningen, nasjonale minoriteter eller andre etniske grupper)	Kulturminnet/ kulturmiljøet inneholder få elementer, som også er av begrenset betydning, for en eller flere etniske grupper	Kulturminnet/ kulturmiljøet inneholder noen elementer, som er av noe betydning, for en eller flere etniske grupper	Kulturminnet/ kulturmiljøet inneholder flere elementer som er karakteristiske og av betydning for en eller flere etniske grupper	Kulturminnet/ kulturmiljøet er helhetlig, karakteristisk, og av stor betydning for en eller flere etniske grupper	Kulturminnet/ kulturmiljøet er helhetlig, godt bevart, karakteristisk, og av særlig stor betydning for en eller flere etniske grupper
Kulturminnet/ kulturmiljøet er knyttet til en sosial gruppe eller viser en sosial sammenheng med betydning for historien	Kulturminnet/ kulturmiljøet er i svært liten grad knyttet til en sosial gruppe eller viser en sosial sammenheng med betydning for historien	Kulturminnet/ kulturmiljøet er til en viss grad knyttet til en sosial gruppe eller viser en sosial sammenheng med noe betydning for historien	Kulturminnet/ kulturmiljøet er knyttet til en sosial gruppe eller viser en sosial sammenheng med betydning for historien	Kulturminnet/ kulturmiljøet er klart knyttet til en sosial gruppe eller viser en sosial sammenheng med stor betydning for historien	Kulturminnet/ kulturmiljøet er klart knyttet til en sosial gruppe eller viser en sosial sammenheng med særlig stor betydning for historien på en lett lesbar måte
Kulturminnet/ kulturmiljøet representerer en eller flere faser eller virksomheter med betydning for historien/ utviklingen	Kulturminnet/ kulturmiljøet representerer i svært liten grad en eller flere faser eller virksomheter med betydning for historien/utviklingen	Kulturminnet/ kulturmiljøet representerer til en viss grad en eller flere faser eller virksomheter med betydning for historien/utviklingen	Kulturminnet/ kulturmiljøet representerer en eller flere faser eller virksomheter med betydning for historien/utviklingen	Kulturminnet/ kulturmiljøet representerer i stor grad en eller flere faser eller virksomheter med særlig betydning for historien/utviklingen	Kulturminnet/ kulturmiljøet representerer i svært stor grad og på en tydelig måte en eller flere faser eller virksomheter med særlig betydning for historien/utviklingen
Kulturminnet/ kulturmiljøet inneholder og preges av verdifull byggeskikk eller arkitektur eller inneholder kulturminner med kunstnerisk verdi	Kulturminnet/ kulturmiljøet inneholder i svært liten grad verdifull byggeskikk eller arkitektur eller kulturminner med kunstnerisk verdi	Kulturminnet/ kulturmiljøet inneholder og preges av byggeskikk eller arkitektur eller inneholder kulturminner med kunstnerisk verdi av begrenset betydning	Kulturminnet/ kulturmiljøet inneholder og preges av verdifull byggeskikk eller arkitektur eller inneholder kulturminner med kunstnerisk verdi	Kulturminnet/ kulturmiljøet er helhetlig, og preges i stor grad av særlig verdifull byggeskikk eller arkitektur eller inneholder kulturminner med stor kunstnerisk verdi	Kulturminnet/ kulturmiljøet er helhetlig og velbevart, og preges i svært stor grad av særlig verdifull byggeskikk eller arkitektur eller inneholder kulturminner med særlig stor kunstnerisk verdi
Kulturminnene/ kulturmiljøet har en klar, intern kulturhistorisk sammenheng, en klar byform eller bystruktur av historisk betydning og/eller viser en klar sammenheng mellom natur/kultur	Kulturminnet/ kulturmiljøet har ingen intern kulturhistorisk sammenheng, en klar byform eller bystruktur av historisk betydning eller sammenheng mellom natur/kultur	Kulturminnet/ kulturmiljøet har til en viss grad en intern kulturhistorisk sammenheng, en klar byform eller bystruktur av historisk betydning og/eller viser til en viss grad sammenheng mellom natur/kultur	Kulturminnet/ kulturmiljøet har en klar, intern kulturhistorisk sammenheng, en klar byform eller bystruktur av historisk betydning og/eller viser en klar sammenheng mellom natur/kultur	Kulturminnet/ kulturmiljøet har i stor grad en klar, intern kulturhistorisk sammenheng, en klar byform eller bystruktur av historisk betydning og/eller viser i stor grad en klar sammenheng mellom natur/kultur	Kulturminnet/ kulturmiljøet har i svært stor grad en klar, intern kulturhistorisk sammenheng som er lesbar og godt bevart, en klar byform eller bystruktur av historisk betydning og/eller viser i svært stor grad en klar sammenheng mellom natur/kultur
Kulturminnet/ kulturmiljøet har en bruk som er forenlig med kulturminneinteressene, eller betydning som ressurs for utvikling og verdiskaping, eller formidling	Kulturminnet/ kulturmiljøet har i svært liten grad en bruk som er forenlig med kulturminneinteressene, eller betydning som ressurs for utvikling og verdiskaping, eller formidling	Kulturminnet/ kulturmiljøet har i en viss grad en bruk som er forenlig med kulturminneinteressene, eller betydning som ressurs for utvikling og verdiskaping, eller formidling	Kulturminnet/ kulturmiljøet har en bruk som er forenlig med kulturminneinteressene, eller betydning som ressurs for utvikling og verdiskaping, eller formidling	Kulturminnet/ kulturmiljøet har i stor grad en bruk som er forenlig med kulturminneinteressene, eller betydning som ressurs for utvikling og verdiskaping, eller formidling	Kulturminnet/ kulturmiljøet har i svært stor grad en bruk som er forenlig med kulturminneinteressene, eller betydning som ressurs for utvikling og verdiskaping, eller formidling

Figur 25: Verditabell for kulturmiljø

Planen eller tiltakets påvirkning	Forbedret	Ubetydelig endring	Noe forringet	Forringet	Sterkt forringet
Direkte inngrep/arealbeslag	Bedrer tilstanden vesentlig ved at eksisterende negative inngrep tilbakesføres. Bidrar til at det blir mulig å restaurere kulturmiljøet eller kulturminner.	Ingen direkte inngrep/arealbeslag.	Berører en mindre viktig del av kulturmiljøet med direkte inngrep/ arealbeslag, tap av mindre viktige enkeltkulturminner.	Deler av kulturmiljøet går tapt gjennom direkte inngrep/ arealbeslag. Viktige enkeltkulturminner går tapt.	Ødelegger hele eller størstedelen av kulturmiljøet gjennom direkte inngrep/ arealbeslag. Ødelegger den mest verdifulle delen av miljøet. Svært viktige enkeltminner/ kulturminner går tapt.
Nærvirkninger, fysiske og visuelle	Bedrer den visuelle kontakten innad i kulturmiljøet. Fjerner barrierer. Bedrer innsyn/utsyn fra nærområdet til/fra kulturmiljøet. Bidrar til reduksjon i støy og/eller støv. Reduserer faren for flom, fukt i kulturmiljøet eller erosjon.	Ingen eller ubetydelig visuell nærvirkning eller andre nærvirkninger.	Endrer i noen grad den visuelle kontakten mellom viktige kulturminner innad i kulturmiljøet, bryter i noen grad opp kulturmiljøet. Innsynet til kulturmiljøet reduseres noe fra viktige standpunkter. Kulturmiljøet vil i noen grad påvirkes av støy og/eller støv. Bidrar til noe redusert naturlig drenering som vil påvirke kulturmiljøet negativt ved nedbør. Bidrar til noe fuktigere forhold og seinere opptøking innenfor kulturmiljøet. Bidrar til noe økt eller endret erosjon som vil påvirke kulturmiljøet negativt. Klimaendringene vil kunne forsterke disse forholdene.	Endrer den visuelle kontakten mellom viktige kulturminner innad i kulturmiljøet, bryter opp kulturmiljøet og skaper barrierer. Innsynet til kulturmiljøet reduseres vesentlig fra viktige standpunkter. Kulturmiljøet vil påvirkes av støy og/eller støv. Bidrar til redusert naturlig drenering som vil påvirke kulturmiljøet negativt ved nedbør. Bidrar til fuktigere forhold og seinere opptøking innenfor kulturmiljøet. Bidrar til økt eller endret erosjon som vil gi fare for skade eller påvirke kulturmiljøet negativt. Klimaendringene vil kunne forsterke disse forholdene.	Blokkerer eller endrer sterkt den visuelle kontakten mellom viktige kulturminner innad i kulturmiljøet, bryter i stor grad opp kulturmiljøet og skaper barrierer. Innsynet til kulturmiljøet blokkeres fra viktige standpunkter. Kulturmiljøet vil i stor grad påvirkes av støy og/eller støv. Bidrar til svært redusert naturlig drenering som vil påvirke kulturmiljøet sterkt negativt ved nedbør. Bidrar til svært mye fuktigere forhold og seinere opptøking innenfor kulturmiljøet. Bidrar til svært økt eller endret erosjon som vil skade eller påvirke kulturmiljøet sterkt negativt. Klimaendringene vil kunne forsterke disse forholdene.
Visuelle fjernvirkninger	Utsynet fra kulturmiljøet bedres/ gjenopprettes fra kulturhistorisk viktige utsynspunkter i kulturmiljøet. Innsynet til kulturmiljøet bedres/gjenopprettes. Enkeltkulturminner som er laget for å være svært synlige får bedret utsyn/innsyn. Kulturhistorisk viktige sammenhenger styrkes.	Ingen eller ubetydelig visuell fjernvirkning.	Utsynet fra kulturmiljøet blir noe endret fra kulturhistorisk viktige utsynspunkter i kulturmiljøet. Innsynet til kulturmiljøet vanskeliggjøres i noen grad. Enkeltkulturminner som er laget for å være svært synlige får noe redusert eller endret utsyn/innsyn. Kulturhistorisk viktige sammenhenger svekkes i noen grad.	Utsynet fra kulturmiljøet blir sterkt endret fra kulturhistorisk viktige utsynspunkter i kulturmiljøet. Innsynet til kulturmiljøet vanskeliggjøres. Enkeltkulturminner som er laget for å være svært synlige får sterkt endret eller redusert utsyn/innsyn. Kulturhistorisk viktige sammenhenger svekkes.	Utsynet fra kulturmiljøet blir blokkert eller sterkt endret fra kulturhistorisk viktige utsynspunkter i kulturmiljøet. Innsynet til kulturmiljøet blokkeres. Enkeltminner/kulturminner som er laget for å være svært synlige mister, eller får sterkt endret utsyn/innsyn. Kulturhistorisk viktige sammenhenger svekkes vesentlig.
Formgivning	Tiltaket framstår som en særlig god konstruktiv helhet, har god volumoppbygging, og særlig god sammenheng med omgivelsene.	Tiltaket framstår med tilsvarende konstruktive helhet, volumoppbygging og sammenheng med omgivelsene som nullalternativet.	Tiltaket framstår i noen grad som en konstruktiv helhet, har noe dominerende volumoppbygging og noe dårlig sammenheng med omgivelsene.	Tiltaket framstår i liten grad som en konstruktiv helhet, har dominerende volumoppbygging og dårlig sammenheng med omgivelsene.	Tiltaket framstår helt uten konstruktiv helhet, har svært dominerende volumoppbygging og svært dårlig sammenheng med omgivelsene.
Videre bruk av kulturmiljøet	Tiltaket medfører at kulturmiljøet får en bedret bruk som er tilpasset kulturmiljøet, eller et økt potensial for slik bruk. Tilgjengeligheten til kulturmiljøet forbedres.	Tiltaket påvirker ikke bruken av kulturmiljøet. Tilgjengeligheten til kulturminnet påvirkes ikke.	Videre tilpasset bruk av kulturmiljøet blir i noen grad vanskeligere. Tilgjengeligheten til kulturmiljøet reduseres noe.	Videre tilpasset bruk av kulturmiljøet vanskeliggjøres. Tilgjengeligheten til kulturmiljøet reduseres	Videre tilpasset bruk av kulturmiljøet forhindres. Tilgjengeligheten til kulturmiljøet er sterkt redusert.

Figur 26: Påvirkningstabell for kulturmiljø

Konsekvensgrad for samlet konsekvens	Kriterier for vurdering av samlet konsekvens
Kritisk negativ konsekvens	Planen/tiltaket medfører kritisk skade på kulturmiljøet innenfor influensområdet. Brukes kun for områder med registreringskategorier som er gitt stor eller svært stor verdi. Overvekt av delområder med svært stor negativ konsekvens (4-).
Svært stor negativ konsekvens	Planen/tiltaket medfører forringelse eller ødeleggelse av nasjonalt viktig kulturmiljø. Brukes kun for områder med kulturmiljø med stor eller svært stor verdi. - Overvekt av delområder med stor negativ konsekvens (3-). - Ett eller flere delområder med svært stor negativ konsekvens (4-).
Stor negativ konsekvens	Planen/tiltaket medfører stor negativ konsekvens for kulturmiljø innenfor influensområdet. - Overvekt av delområder med middels negativ konsekvens (2-). - Flere delområder med stor negativ konsekvens (3-). - Ett delområde kan ha svært stor negativ konsekvens (4-).
Middels negativ konsekvens	Planen/tiltaket medfører middels negativ konsekvens for kulturmiljø innenfor influensområdet. - Overvekt av delområder med noe negativ konsekvens (1-). - Flere delområder med middels negativ konsekvens (2-). - Ett delområde kan ha stor negativ konsekvens (3-). - Ingen delområder med svært stor negativ konsekvens (4-).
Noe negativ konsekvens	Planen/tiltaket medfører noe negativ konsekvens for kulturmiljø innenfor influensområdet. Lite konflikt med kulturmiljø innenfor influensområdet. - Overvekt av delområder med noe negativ (1-) eller ubetydelig (0) konsekvens. - Ett delområde kan ha middels negativ konsekvens (2-). - Ingen delområder med svært stor (4-) eller stor (3-) negativ konsekvens.
Ubetydelig konsekvens	Planen/tiltaket vil ikke medføre vesentlige endringer for kulturmiljø i influensområdet. - Overvekt av delområder med ubetydelig konsekvens (0). - Ett delområde kan ha noe negativ konsekvens (1-). - Ingen delområder med svært stor (4-), stor (3-) eller middels (2-) negativ konsekvens.
Positiv konsekvens	Benyttes der delområder som er gitt ubetydelig eller noe verdi får noe eller middels verdieknning som følge av tiltaket. Planen/tiltaket er en forbedring for kulturmiljø. - Overvekt av delområder med noe (1+) eller middels (2+) positiv konsekvens. - Ingen områder med svært stor (4-), stor (3-) eller middels (2-) konsekvens. - Delområder med noe negativ konsekvens (1-) oppveies klart av områdene med noe (1+) eller middels (2+) positiv konsekvens.
Stor positiv konsekvens	Benyttes der delområder som er gitt ubetydelig eller noe verdi får en svært stor verdieknning som følge av tiltaket. Planen/tiltaket er en stor forbedring for kulturmiljø. - Overvekt av delområder med stor (3+) eller svært stor (4+) positiv konsekvens. - Ingen områder med svært stor (4-), stor (3-) eller middels (2-) konsekvens. - Delområder med noe negative konsekvens (1-) oppveies klart av områdene med stor (3+) eller svært stor (4+) positiv konsekvens.

Figur 27: Kriterier for å vurdere samlet konsekvens for kulturmiljø.